

Arattın revolustuoq şeriiniñ eel- ceoqlıq keldiriışkini

Oktabrniñ Uluq revoluzunıñ aacc kavyjaaz-pile, pottanıp tı-
 ылған Тываныñ nasional revolu-
 zu 15 cıl poop, Тываныñ mur-
 nukku cыдыр kalğan karangı py-
 dylyk pajdalıñdan adылып, er-
 ginin feodal-teokrattyñ cансыл art-
 ышкыñnıñ yze uzutkaar temissel-
 di turguzup, ыlangıja feodalizm-
 nıñ tazыñnıñ erestiq tura tırttıp
 turar respublik poop, uluq Sov-
 et Respubliktin iziñ tuzalamcы-
 zy-pile aзыl-agыjы sajыrap, kul-
 tur polbaazyralы xyn pyry sajыrap
 ar öylep turarы-pile kadı, arat-
 ыñ revolustuoq şeriñ cazak, nam-
 nıñ iziñ paaştalgazy-pile am po
 xynge cedir, polit. pilli ulam-na
 ulgadıp turar polgaş tuskaj ert-
 temge öerenip, texnik polgaş tak-
 tik pilli xyn pyry sajыrap, cыл
 pyryde xej-xejy-pile tuskaj ert-
 temniq polgaş paza kozuun, su-
 mularnıñ ceringe aзыldaar, nam,
 arevenin aзыldaarın kылыр polgaş
 xej niittiniñ aзыldaarın corudar
 kaadыrların peletkep turar—kyr-
 ynenin pir teedi şkolazy poop tur-
 ar. Arattın revolustuoq şeriiniñ
 erttem surguulunga öerenip, Тыва
 arat respubliktyñ tuskaj xam-
 aarыспas pot-ergezin kamgalap
 kelgen, uluq-uluq cedişkinnerin
 kergeş. Şeriq Cöylelinin 10 tu-
 gaar xuralınga toktaatkanı pol-
 za:

Po 1936 cıldın şeriinge keldirer,
 1914 cылда tereennerni cedişkin-
 niq pajdal-pile şynarlyq kыдыр
 keldirer, po tugajın kozuun, su-
 mularnıñ pot-cagыrgalarıñnıñ cer-
 leri, paza nam, areve organizas-
 tarı amdыgaştan pilli. massalyq
 aзыldaarın corudup, peletkeldi kы-
 ыr tep toktaatkaş, Arattın revol-
 ustuoq şeriiniñ keldiriışkini pol-
 gaş xalaştırgannarыñnıñ tugajın-
 da şeriq cöyleliniñ targazy Eş
 CYRMIT-TAZЫNBЫN tuskaj tu-
 zaalы yngen.

Тываныñ arattarыñnıñ anyjak
 ooldarы, Arattın revolustuoq şer-
 iinge keep, şeriqniñ albanıñ kы-
 ыr coruu polza, şeriqniñ alban-
 ыnga turgaş erttem surguulga öer-
 enip alыр polgaş pottarыñnıñ şer-
 iq nazыñnıñ xundylyq xyleel-
 gezin, ARŞ-nin iştinге erttiredi
 ol polur tur.

Şeriqniñ keldiriışkinige kelir
 coruk polza, Тыва arat respublik-
 tyñ tuskaj xamaarыспas pot-erge-
 zin pazydar, polit. pilikke öer-
 enir, arat connuñ aзыl-agыj, kul-
 tur polbaazyralы purungaar tep-
 şider sorulga polur tur.

Keldiriışkinin peletkelin şynar-
 ыq corudar, uk keldiriışkin pol-
 za, koncuq ekki organizastıq
 curumnuq, coguur ej şaanda kel-
 direr uzurluq.

Şeriqniñ keldiriışkini şuptu
 kozuunnarыñnıñ töp cerleringe po-
 op ertter, uk keldiriışkinige 14
 cылда tereennern 9 ajnıñ 10-ga
 cedir, kozuunnarыñnıñ cagыrga cer-
 leringe tanzy pyrytkelin kыдыр
 pottarы-pile şuptu cedip kelir,
 kozuun cagыrga ceringe şeriq
 cöylelinden tomujlatkan keldiri-
 işkin komistarы aзыldaar egelej
 peer. Po tugajında kozuun cagы-
 rga cerleri, nam komitetteri kal-
 bak massalyq tanıdылгалыq aзыl-
 dar corudup turgaş, şeriqge kel-
 ir şuptu 1914 cылда tereennerni
 kozuun cagыrga ceringe keldiriş-
 kin komistarыnga, organizastıq
 pajdal-pile keldirip peer tur.

Kozuun sumularnıñ cagыrga
 cerleri, paza nam, areve organi-
 zastarы, Arattın revolustuoq şeri-
 niñ keldiriışkininiñ en tergiin
 organizastıq pajdal-pile erttirip,
 revoluscu arattarыñnıñ en ekki ool-
 darыñ ARŞ-ce corutkaş, ARN-nyñ
 10 tugaar Uluq xuralınga cedi-
 işkin pereeli tep lozunnu salыр
 alыр xerektiq.

OKŞC-nin targazy Sengii.

TUZAAL № 6 Тыва Arat Respubliktyñ Şeriq Cöyleli.

1936 c. 8 a. 29 x. Кзыл-хоорай

§ 1.

Şeriq albanıñ ыjaap-la erttirer tep TAR-nyñ tyrymyn
 jozugaar tuzaarым polza: Arattın revolustuoq şeriiniñ ştabı
 şeriqniñ eelceoqlıq keldiriışkinin kылыр corudar tur.

Şeriqge TAR-nyñ arattarыñdan 1914 cылда tereennerni
 keldirer, Şeriqniñ keldiriışkinin corudarda keldiriışkinin ko-
 mistarы kozuunnarыñnıñ töp cerleringe, 1936 cıldın 9 ajnıñ
 10-dan 25-ke cedir corudar.

TAR Şeriq Cöylelinin targazy: ~~CYRMIT-TAZЫ~~

TUZAAL № 7 Тыва Arat Respubliktyñ Şeriq Cöyleli.

1936 c. 8 a. 29 x. Кзыл-хоорай

§ 1.

Şeriqniñ albanıñ ыjaap-la erttirer tep TAR-nyñ tyrymy-
 nıñ jozugaar tuzaarым polza: TAR Arattın revolustuoq şer-
 iiniñ ştabı, xuussazыñ tooskan 1934 cылда kelgen rev. şeriq-
 lerni şeriqniñ albanıñdan xalaar polgaş 1935 cıldın keldir-
 işkinige kelgen, am kelderel xereqlep turar rev. şeriqlerni
 paza xalaar tur.

Şeriqniñ xalazyryn 1936 cıldın 9 ajnıñ 15-den 10 ajnıñ
 1-ge cedir corudar.

TAR Şeriq Cöylelinin targazy: ~~CYRMIT-TAZЫ~~

TAR-nyñ tuskaj xamaarыспas pot-ergeziniñ ş-
 nıñ kamgalakcыzy—Arattın revolustuoq şeriiniñ
 eelceoqlıq keldiriışkinin cedişkinniq polgaş er-
 estiñ erttiredi!

22 tugaar TAX telgerezin!

22 tugaar telegej anyjaktarыñnıñ xyny

Telegej Anyjaktarыñnıñ xyny—
 sentabr 1-ni, 1915 cылда imper-
 ialistıq tajыñnıñ yjezinde Şvej-
 sari tep ulustun Bern tep xoor-
 ajınga polgan socialistıq anyj-
 aktarыñnıñ konferezi xuralıñdan
 imperialistıq caa tajыnga udur
 anyjaktarыñnıñ temisselinin xyny
 poldurar tep şitpirleen.

Ol konferenzi polza, Leninin
 imperialistıq caa-tajыñnıñ xam-
 aattыñnıñ caa-tajыñnıñ kыдыр xu-
 uldurar tugajında lozununga kat-
 ызыр turgan.

Po telegejnin anyjaktarыñnıñ
 xynyn pir tugaarda-la Evroptun
 camdık curttaarыnga 1915 cылдан
 uluq xynner cыksaal, mitinkini
 corudup kelgen.

Oon peer am 22 cыл poop
 turar, po arazыnda cыл pyryde
 telegejnin anyjaktarы, imperial-
 istıq tajыnga udur kyzyn pyryt-
 kep koryp erttirip kelgen.

Telegejnin anyjaktarыñnıñ xyny
 —sentabr 1-ni po cылыñ kandyq
 lozun-pile telegejnin anyjaktarы
 erttirip turarıl teer polza, faşiz-
 mга polgaş imperialistıq caa-
 tajыñnıñ kыpsыkыларыnga udur
 temisseldin xyny kыдыр polgaş
 anyjaktarыñnıñ cangыs evin turgu-
 zar lozun-pile erttirip turar.

Telegejnin anyjaktarыñnıñ xyn-
 yny po cылыñ erttip turarы pol-
 za, anyjaktarыñnıñ cangыs evin tur-
 guzup, faşizm polgaş imperial-
 istıq caa-tajыñnıñ kыpsыkылары-
 ыnga udurlanırda pygy anyjak
 con kattyзыр algaş temissezir
 tugajında şitpir yndyrge—Any-
 jaktarыñnıñ Komunistıq Inter-
 nacionalınyñ 6 tugaar pygy
 telegej kongrezinin polganıñ-
 ыñ pir cыл polgan oju-pile tav-
 arзыr turar tur.

Telegejnin anyjaktarыñnıñ xyny,
 mыncangas po cылыñ koncuq
 onza polgaş uluq uzur tuzal-
 ы-pile erttip turar.

Telegejnin pygy anyjaktarы po
 xynny eccis sorulgaş faşizm pol-
 gaş imperialistıq caa-tajыñnıñ
 kыpsыkыларыnga udurlanırda
 angыda tus-tus curttaarыñnı po xyn-
 gy pajdalınga taarыştır janzy-
 janzy xevir-pile po xynny erttir-
 ip turar.

Kapitalistıq curttaarыñnı anyj-
 aktarы kandyq janzylyq erttirip
 turarıl teerge, cizeeerge İspan-
 ыñ anyjaktarы polza, German-
 pile İtalinin faşistarыñnıñ tuzala-
 ы-pile İspanıñnı cangыs fron-
 tudan songup turguzup alğan
 demoktattyq respublinge udur-
 langan faşistıq yjmeencilerge ud-
 urlanıp, demokratıtyq İspan res-
 publik tees xyreştin tugunun
 adaa-pile maadыrlыq temissezir
 erttirip turar.

Franzyñnı anyjaktarы polza,
 faşizmga udurlanıp, demokrat-
 ıtyq Franzy ulustu kamgalap, can-
 ыs frontunu ulam pazydar, kal-
 barttır tuktun adaa-pile erttip
 turar polgaş cer-le Evroptun-taa
 ameriktin-taa curttaarыnda anyjak-
 tarыñnı kattyзыр algaş faşizm pol-
 gaş imperialistıq caa-tajыnga
 udurlanıp lozun-pile cыksaalыр
 revolustuoq kyzyn tynner ertti-
 rip turar.

Evropta caa-tajыñnıñ odaa
 poop turar faşistıq German-
 da, anyjaktar polza, koncuq
 perge pajdal-pile faşizmiñ cok
 kылыр, anyjaktarыñnı pygy ergezi-
 tees xan-cinlin tektyryp, kara-
 paazyñnattyр, faşistarga kakыр-
 ыр sokturup erttirip turar pol-
 gaş cöen cykte tajыñ kыpsыkы-

zy poop turar Japonda anyj-
 aktar polza, Japonnıñ imper-
 ializminin Kыdatı ezeleer coru-
 unga, Mool Arat Respublik pol-
 gaş uluq Sovet Ebilelin-ce xal-
 daar xoralыq podalgazynga udur-
 lanıp, pottarыñnıñ erge-şoleezi
 tees Sovet Ebilelin kamgalaar,
 Kыdat, Mooldun arat tymeni-pile
 er najıral tees temisseldin tug-
 unun adaa-pile erttirip turar.

Azij-pile Aviriktin-taa, Am-
 erik-pile Avistralinıñnı-taa, kol-
 oni polgaş carttk koloni curt-
 tarыnda anyjaktar polza, taş-
 ыkыñnıñ imperialistarыnga udur-
 lanıp, pottarыñnıñ curttaarыñnı
 xostuq erge-şolee tees temissel-
 din tugunun adaa-pile erttirip
 turar.

Blangıja cöen cykte Kыdat
 ulustun anyjak öskeni polza,
 japonnıñ imperializminge udur-
 lanıp, xostalgalыq erge-şolee te-
 es, podunun ada-curtun kamga-
 lap alыр tees, pygy anyjak con-
 nu japonnıñ ezelekcleringe ud-
 urlanırdaar tugajında kattyştır
 tuktun adaa-pile temissezir, Kы-
 dat ulustu öskerttip, japonnarga
 tyzyp perip turar Can-kaj-şilnin
 gomindan cazaanga udurlanıp
 xyrezir lozun-pile erttirip turar.

Socialistıq niittilgeni turguzup
 turar, xostuq şoleen xeqzyр cur-
 rtıp turar SSRE-nin anyjaktarы
 polza, cyq-le faşizm polgaş taj-
 ыñ kыpsыkыларыnga udurlanıp
 erttirer eves, xarыñ Sovet anyj-
 aktarыñnıñ uluq cedişkinnerin
 tynner koryp, uluq kyzyn kery-
 gyzyp erttirip turar.

Sovet Ebilelinin anyjaktarы pol-
 za, po xynde Leninin komso-
 molunıñ 10 tugaar Uluq xural-
 ыñnı toktaalыñnı kancaar kyyssedi-
 p turarыñ, erttem-texniin kedyryp
 turarыñ, kыş-kulturu özyр turarыñ
 polgaş er-tajыñ coruktun
 koldakcыzy uluq socialistıq ada-

curttun kamgalaarыnga pelenin
 kajgamcыkыzy-pile korygyрp ert-
 tirip turar.

Pistin-pile xa-tunma pygyde
 najıramdaar Mool arat ulustun
 anyjak öskeni polza, nam, ca-
 zaanıñ xamыk ajttыşkыñ şitpirin
 kyyssedip turarыñ polgaş pottarыñnıñ
 cedip alğan cedişkinnerin
 tynner koryp, japonnıñ imper-
 ialistarыnga kadıq xarыş peerin-
 ge, tuskaj xamaarыспas respubli-
 in, curtun kamgalaarыnga kajga-
 mцыkыq pelenin korygyрp tyn-
 ner, po xynny erttirip turar.

Pistin Тыва Arat Respublik-
 tyñ anyjak öskeni polza, curt-
 un tuskaj xamaarыспas pot-erge-
 zin pazydarыnga, nam, cazaaktyñ
 şitpirlerin kyyssediringe uluq
 uzur tuzalы-pile—kirzip turarыñ
 polgaş pottarыñnı cedip alğan
 cedişkinnerin tynner, kyzyn py-
 rytker, faşizmga polgaş imperia-
 listıq caa-tajыnga udur ыдыñ
 telegejnin anyjaktarы-pile kadыр,
 po xynny erttirip turar.

Тываныñ anyjak conu polza,
 ARN-nyñ 10 tugaar Uluq xural-
 ыnga pelek kыдыр kyyssedip aзы-
 ldaarыñ temdeqlep, arattarыñnıñ
 aзыl-agыjыñnıñ kol adыры polur
 mal aзылыñnıñ kыşыñnıñ cemi-
 zin, ödek kыştan peletkeerin,
 kysky taraa aзыşkыñnıñ cediş-
 kinni-pile tyrgen polgaş kogar-
 al cokka şynarlyq azaar alырın,
 pottarыñnıñ politik, aзыl-agыj, kul-
 tur tepşilgezin moon songaar ul-
 u-pile xeqzyderin temdeqlep
 xyleep ar erttirip turar mыndыq
 tur.

Mыncangas pygy telegejnin any-
 jaktarы po xynny onzazy-pile
 er-tajыñnı, erge-şolee, xler-taraa,
 keziktıq curttaalga tees lozunun
 adaa-pile erttirip turarыñ ol tur.

Telegejnin anyjaktarыñnıñ xyny
 22 cыл polgan oju telgerezin!

Ministerler cöylelinin targazy eş ~~CYRMIT-TAZЫ~~ Mal-cer ministeri eş Polatka

Xundylyq paaştıncыlar Slernin amыр mendinerni ajttırvы-
 şaan medee poldurup sonuurgadыrvыs polza:

TAR-nyñ 8 tugaar Uluq xuralыñnıñ ajttıq şitpirin parым-
 dalaaş, po kysky sigen kezeringe tıpkan olcavыs adaanda:

1935 cылда 60 ga sigen kesken-pis.

1936 cылда 80 ga sigen kezir aldıvыs.

Ertken cылдан po cылда sigenibistin şynarы kaaş xuu aзыр

kyyssedip alğan-pis tep padıtkar tangыraqлар tur-pis.

TXK ORUKKU ŞЫNAA SUMUZUNDA „KARL-MARKS“ CAE-
 1936 c. 8 a. 27 x. NIN KALBAK XURALЫNDAN.

Kultur jaamызыñnıñ tuzaalы

Respubliktyñ iştinde pygy orttumak polgaş ege cada (In-
 ternattyq kirip öerenir) şkolalarnıñ ergelekcleringe tuzaa-
 ыm polza:

1. Xamыk surguuldarnıñ kызыñ ciir cemin amdыgaştan
 kozkooptun targalarы-pile cugaalazyр alыр ijik-pe, öske-taa
 argadan xereqlep turgaş peletkeer.

2. Kызыñ ottular ыjaзыñnıñ planı kyysettinmeen pol-
 za, kыrynenin coguur өrttee-pile erttezik ыjaştan sadыр ar
 peletkeniner.

3. Internat şkolalar өörenikcilerge idik-xep cagыр peer
 polgaş yleр peerde өörenikcilernin uluq picce aajы-pile xem-
 ceen taarыştырнар

4. Xamыk şkolalarga xamaarызыр oran sava, stolovaj şol-
 dernı arыq şever curumnuq ar turar polgaş pazyñ polgaş
 stol, sandaj cergeliq xamыk et xөrengilerni karaanarnıñ ogu-
 teq kamnanar.

5. Öört ajылыñdan kamgalanыр töleede, xamыk ot salыр
 suugularnı xынар aştap tarar polgaş ergelekclerden paşkы-
 lar, aзыl-agыj ergelekcleri xynynıñ dezurnajыñnı turguzar.
 Ol dezurnaj өörenikciler toozazy udıj pergen soonda laanы
 özyр uypkeş parыр udıj peer uzurluq.

6. Surguuldarыñnıñ paaзыñnıñ tygyn kыrgыр taarar polgaş
 idik-xevin pydyn, arыq şever curumnuq kedip coruur tu-
 gajыnda ergelekcler polgaş paşkыlar xarыssalgalыq polur.

Kultur jaamызыñnıñ sajыdy SEDIP-OOL.

**ARN 10 tugaar Uluç xuralınga Ustıvıř kooperazı-
nı sistemi cediřkinniç uzurazır-pile peletkeniiler**

1936 сыдын 10 айн 1-де
ARN-нын 10 тугаар Улул хура-
ль Кызыл-хораага сылр еттер.

ARN-нын 10 тугаар Улуу ху-
ралъ полза, 9 тугаар Улуу хура-
дан peer 4 съл иштинде намнын
полгаш азъл-агъ), kultur talazь-
pile orannyн cedip алган хамък-
ла cediшkinnerin тynner көбъ-
шаан, moon songaar orannyн
азъл-агъьнын полгаш kultu-
runuн хөөзылдеzin улам kal-
vartтыр corudarьнга todargaj
ajтыьшкьннаr ajтыр peer kon-
ciоу uluоу узур-utkalьоу хура-
лор полгаj.

ARN-nıñ 10 tugaar Uluq xuralınga orannıñ azy-abyıñnıñ polğaş kulturunıñ xatıyık-la organizastar paza pygy-le azılcın conu 9 tugaar Uluq xuraldan peer cedip alğan pygy-le cediışkinnerin tynnep kersy-ğan, cetspes tuduu azyldarın orta ileredip turgas, moon songaar ol xuraldın ajıtıyşkıñ-pile oon-taa arttyk uluq cediışkinner cedip alıñın podap, tyn-xyn cok peletkenip turar tur.

Оранның азыл-агыялың паза
 бир адыр полур Устывъс koop-
 перазынын системи, АРН-нын 10
 тугаар Улуу хуралыга подунун
 cedip алган cediшkinnerin тын-
 неп керуу-заан, ол хуралга cet-
 pes tuduu азылдарын илередип тур-
 гаш, moon songaar ораннын ус-
 тывъс ylepyryn хөҗзыдеринге
 polгаш cetpes tuduu азылдарын
 cок кылырга ол хуралдан то-
 даргай айттышкынарна алыр
 узурлуу.

ARN ний 10 тугаар Улук ху-
ралыга утгазгыгынц пертінде
Устьевьс кооперазьнын системи
адаанда айткан хемсөөqlерни пот-
туқ азыл кьрынга кыуessedip тур-
газ, ыжаар-ла cedip алын oral-
дазынар. 1936 сыдын Сан-хөө
пудырылгенin планын кыусse-
dirin полгаз азыл кыуessedirin
оралдазынар. Устьевьс кооперазь
1936 сылда 787.000 акшаныц су-
лу-пурь et-paraанын пудырып ун-
дыргес, акшаа хуолдурup саарar
тер салып алган планын ам уjede
кыуessedip турарын cecce eвeс
medeeden көөрге консуц cетпес.
Пугь устьевьс шугуму-pile пир
тугаар cartтык сыдын планын
cyц-ле 78 % кыуessedip турар,
самдык пөлгымнер cartтык cыл-
дын планын 120 % кыуessedip
турда, самдык пөлгымнер cyц-
ле 5-10-15-ле хуу кыуessedip тур-
ар. Po азылын кьлаас, планын кы-
уысетпес пөлгымнер полза, екки
азылдар турar пөлгымнernin екки
азылын пасрь-шан, устьевьс кооп-
еразь ниити планын кыуысетпейин
турарынга санайтарьп турar тур

ARN 10 tugaar Uluc xuralyn-
ga pelek koldy, añaa uzurazy-
nyň pertinde, pistin Ustabyş
kooperazyňnyň sstemi 2 tugaar
carttyk cылдып San-xөө pudyr-
ylgenin planyn 100 xuu ky-
ussedir polgaş xarın aзыр ky-
ussedir sorulga salyylynar.

2. Уставыс кооперативн систем кыс азыдын пудырыксыз 1936 сыда 1935 сыга удур 25 % олгатыратын орадазатнар. По полза, сыдын егезинде мурнууска салган пазар бир кол сорулгавыс полур суве. По 25 хууну пудырылгелер поттуу азыл кыгнда кыусседип турар полза-таа, пелгымнерин суг-ле 30-не хуузу поттуу азыл кыгнда кыусседип турар.

3. Ustávny kooperazyňny siste-
mi, yndyrp turar et-paraanyňny
pot-örtteen 36 sýda 35 sýga
udur 10 % kuduladyňny polgaş
şýnar-moýyzyn, xevir-janzbýn
arat connun xereqelinge taarym-
sýlyq kýldyr saýzradyňny pygy
küzýner-pile kazyr oraldaynar.

Pistlin sistemnin yndyryp turar et-paapanyň pot-eritee am-taa uluq polgaş şygarь koncuq kudu tur.

4. Устьевъ кооперацийнын камдык pydyrylge cerleri (polgaar, uurmek algъ ton, kidis idik zavottarъ polgaш naryn bjaш cazaar pydyrylge, oon-taa eskelер) po 2 tugaar carttyk cydan egeleeш pottarънын pydyrylgezin kalbart-tyr polgaш pydyrykcyzyn ulgat-tyrar sorulga-pile camdyk ma-шına cepsekter ap шьдаар хире cerlerin maшına cepsekter aлыр argalарны тыр corudar xerek. Po tugajында cugula xereqlettin-er pagaza-xerekseldernи polgaш eske-taa cyyldernи ылап шны-pile eorenip тургаз, coгуур органи-застарнын мурнунга ам toraan-на тургузуп egelener.

Kызыл-арыгда „Урезин“ тер
pelgym polgaş Кызылда „Ojdup“
тер pelgym, paза нарын ыяş са-
заар pydyrylge ceri pydyrylge-
bis kalbартты-пис тер салыр ал-
ган sorulganарны 10 tugaар Ul-
uq хуралдын pertinde potluq
азыл кырыга азыдап кырыңер. Po-
tugajында хереgelettiner хамык
cyyл pyry peletkelinerni am tor-
aan peletkenip egelener.

5. Оранпын анһыг полгаş
palык тывъзын азыqlалып
улгатырар coruk polza, ulustun
азы-агыпн хөqзыderinge полгаş
арат connun et-xөrengiliq pajda-
пын segideringe uluq азык tuzal-
ыq. Анһыг тывъстыq полгымнер
полгаş cangыs-cangыs анысар
1936-37 cылдарны анһыг yjez-
dinge хөreqлеер хамык хөreqle-
derinerni амдыгааштан бjak кы-
дыр peletkenip egelener. Аны
con şuptuvsy анһыг-се pyry-
ny-pile aattanьp унығс, cyy-
pyгу annарнын cognuи хуussa-
азын толuzu-pile азыqlaалынар.

Рыбк тывъзынq pелгымner 1936
сълдън kysky pалыk tuduunda
tudar tep салыр алган планьнарны
oldur kuyssedir polgaş azыр kы-
yssedirin oraldazyнар. Ансылар
polgaş pалыксылар, ро сълн ан,
pалык тывъзынq санън көыде-
diribisten аныгда, аннь өлыр
конук-хуussaазын ылар şып едер-
п тургаş pаза өлырген аннь pol-
gaş pалыкты pааştajъ азаар-şып-
арздар texник аргаларън хереq-
п тургаş, ро сълн ан polgaş
pалык тывъзынq şынарын еrtкен
сылга удур 15 хуи еkkiziderin
oraldazyнар.

6. Am yjede pydyrylgelerde polgaş kol-kol tıvıstıq polgym-lerde azıdıp turar Tıva azı-ıstıpnar paza udurtur cerlerde tıva kaadırlar eleen xoj-le, ınd-ıq polza-taa, olarnı nsanp am-taa ıvees polgaş snar koncuq kudu.

Am ARN 10 tugaar Uluq xuralınga uzurazyrynıń pertinde pistin salır sorulǵavys polza: pydyrylgelerde polǵaş eske-tacerlerde azydap turar tıva azylysynnar murounda ısqaş pir cerge 2-1 aj xire azydap corıjla azylyń kaapkas yner polǵaş kıl-

ьр турган азылнын теңинге өөр-
енір айғын сер-ле кырас, паза
ајттыр паштаарларнын ајттысқын
тоовас коруктарнь суут узуткаас,
киріп азылдан азылға хаттас-
салгазын улгатытыр токтаар тур-
гаş, ол азылнын техник аргалар-
ына ајттыр паштаарларнын ајт-
канын јозуғаар ылар şын mergezip
өөенірін pyгы-ле кызы-pile oral-
дазыр узурлуқ.

Po azyčsınnarňy polgaş kaadylarňy aýttyr paaşlar turar ergelekçiler, mergezildiň azyčsınnar polgaş öskeler-ta olarňy ekkı eeldeň arga-pile tudarýndan aňda, arat connu pydyrylgece tırttyr, olarňy materialdýk pajdaňy polur coguuru-pile xandýr turgaş, olarňy pır tuskaj azydňy texnik argazyňga ılap mergezidip öoredirin çer-le utpas xerek. Pır ebes ergelekçiler polgaş mergezildiň azyčsınnar undeziň kaadýr peletkeer corukka ak setkildiň-pile ekkı kırışpes pol, pydyrylge azyňga tuskaj erttemniň kaadýr peletkeeri perge.

7. Ust'vyyş evileli podunun sistemin tiriq paastalga-pile am-taa xand'vyyr ş'davaan. Moon kol c'ldagaan polza, kozuun-narda ust'vyyş surgakcylar, an-gy-ang'v t'vyyştarny organizastar kexq'vuyder texnik argalar-pile æerenip aly'vyn oraldaşpas polgaş onaaşkan azy'vnga xar'vysalga togunda. Moon uzurundan, kex-dee pelgymnerniy azy'vyn şnar-zydyr segideringe tiriq paastalga perip, pottuq tuza cedirbejin tur-ar, xar'vyn samdyk kozuunnarda ust'vyyş surgakcylar k'vlyr azy'v-yn-taa pilves, ana-la yrdyne per-gen olurar. Ust'vyyş surgakcylar-nyñ azy'vynyn sulazy-pile 1 tug-gar cart'vık c'ylde pelgymnerniy planynyn kyysseldezi ust'vyyş ev-ilelinde pildinmes tur.

Am 10 tugaar Uluq xuralga uzurazьrньп pettinde salьr sor-ulgavьs polza, kozuunnarda ustь-vьs surgakьslarь onaьshkan azьl-ьnga harьbsalgazьn ulgattьvь-zaan, polymynerge eeldek tiriq paastalga perip turgas, ystynde ajьtkan хамьк хемceqlerni 10 tugaar Uluq xuraldьn pettinde pottuq azьl кьrьnga kyyssedip turgas, ol xuralga cediishkinniq uzurazьrь sorulga salьr uzurluq

Oon angbda, ARN 10 tugaar
 Ulug xuralaaga cediiskinniq uz-
 razny-pile top cernin xamk azy-
 cnyngar onaaşkan azylynga xar-
 ыssalgazyu ulgattyryp, uk azy-
 lynga eeldeq, şalyptyq azyldar
 turgaş, azylyny şynaryn polgaş
 şany murnundaazyndan kaaş
 ku ulgattyryp, segitpi-şaan, ad-
 akky salbyrlarynga tiriq paaştal-
 ga peerin tynzydnar.

Ustavyň kooperatsiýnyň sistemi
yatynda aýtkan hemçilikleri pot-
talyq azal kýtanga kyyssedir pol-
zubbussa, ARN-nyň 10 tugaar Ul-
tug xuralynga cediışkinliq uzur-
azyr şydaar-pis.

Ust'v' s' evilelinin paaſtaar
cerinin targaz' OOLAK.

**Cer-cerde cajgь øøredilgelørnin,
tyqnelderi**

Cöen-xemcik kozuununun Ak-turuq, Kızıl-taq sumularının Caa-xelde turguskan cajlaq şkolaznı-ğa 48 uruqlar 6 ajnıñ 5-ten 8 ajnıñ 15-ke cedir öereñgeş, ele-en cedişkinniq polgan. Uk öer-enikcilernin öerenip erkenin ma-naa kergyzerge:

Sumular adı	Surgunl sayı	Təbəqizlik			Sən			Pojdus			Kəşkulturu		
		ekki	ortumak	adək	ekki	ortumak	adək	ekki	ortumak	adək	ekki	ortumak	adək
Ak-turuc	17	8	5	4	7	1	9	10	6	1	12	5	—
Kəşk-tuc	31	17	9	5	16	5	10	21	6	4	26	5	—
Şupuzu	48	25	14	9	23	6	19	31	12	5	38	10	—

Moon ap kœerge, şkolanyň oer-enikçileriniň pili myn cygeer polgan, paaştaj 18 xire uruqlar pizik pilbes turgan polza, olar pizikti pizip nomcup turar appar-gan.

Tus şkolanyn iştige kultur, massalý azalý urylycy corudup turgan. Cizeeleerge, ылаар, пөм-ыктер, tool, тывык салыр пол-гаş xol-put surguulu, massalý ojunnaгнь кылар тургулаан.

En ekki øðringen 5 kizini nom, Kъзы-таq sumuzunun targazy
tepter-pile şannagъlaan. Ыncan-
Өнер.

Tozu kozuunurunun Pii-xem su-
muzunda Talyň tep cerde turgus-
kan cailaş şkolazyň po sylđyň
6 aýnyň 26-da azyklaş, 8 aýnyň
16-da xaqgan.

Мын саялжы школанын азынса
согоур хууссаазь 6 айн 1-де
теп, ол сэр өске козууннар ы-
каш евес, орук-суур консул пер-
ге сыве төледе, 26 хонук ту-
даан.

Myn škola 49 xonuk işinde
 25 kizi turar teen polza, 23 kizi
 78,25 % kyysetken.

Оон ыңай өреникчилерниң кам-
дызъ узыкты адар пилвес турган-
нар, ам узықлер номсуп ыда-
вас кизи чок, шүптүзү номсуп пиз-
ир турар, санның пилвес турганныр,
ам санның казыр кадарын пиле-
ргеннер.

Cangüş kicceel ewes öske cyyldyn nomnaryn paza tanyzyp turgannar, cizee: toktaldar, sol-un, tepter, pioner tyrymyn—myndygy cyyldirni paza tanyzyp öer-enip turgannar.

Sežeekkinin kыш-kultur polgaş
er, kardeş, teen ышkas cyylderni
udaa-udaa corudup turgan, paza
ol cerde 2 tugaar areve yyry-pi-

本 季 总 计

Tees-xem kozuunurun Erzini sumuzunga po sýdyň 6 ajnyň 10-dan egeleeş, 7 ajnyň 25-ke sedir likpuntu surguulu azytkan cybe, orta 65 pizik pilbesterni öeredip kelgen.

Øæredilge	Ekki	Orttumak	Adak
-----------	------	----------	------

Kicceel attarb	Ekkil	Orttumak	Adak	add			
1. Tbaa piizik	14 kizil	31 kizil	20 kizil	1. Tbaa piizik	15	16	8
2. San	23 kizil	24 kizil	18 kizil	2. Ulus-tere	14	13	12
3. Ulus-tere	15 kizil	23 kizil	27 kizil	3. Sanga	11	15	13
				4. K/a tugajb	18	17	4
				5. Telegej pajdaib	12	14	13
				6. Tymer poj- dus	14	16	9

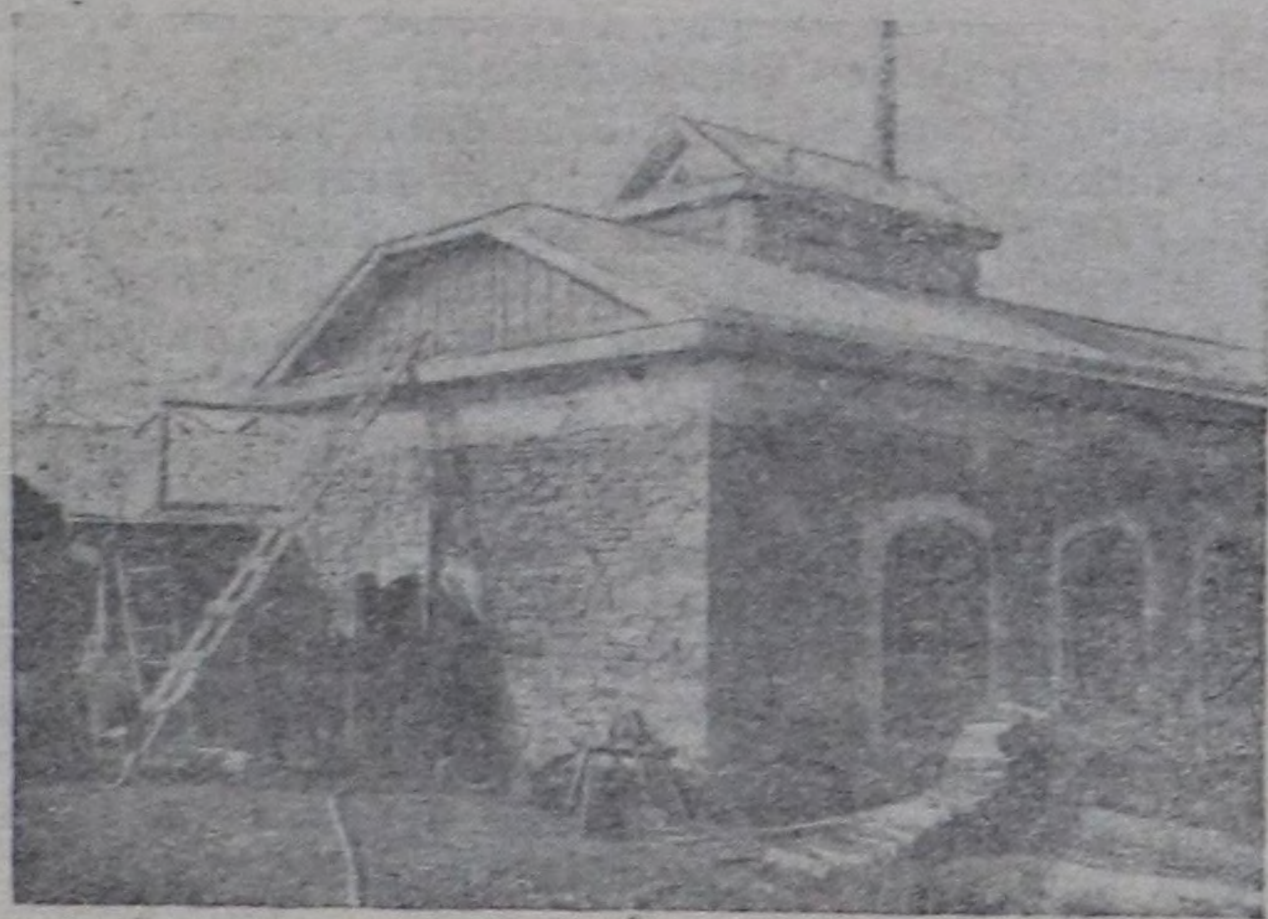
cediljiskini uluq polğanın kergy-
zyp tur.

Uk likpuntunu turguzarda, aal-
darnın köşkyñ pajdalyñ taarış-
tyr 3 kezek cerge turguskan cybe,
ñacangas myn-ne cedilgelik pol-
gen.

Myn surguulga öörengenner-
niñ sanı 39 kizi öörenip turgan,
uk surguuldun öoredilgezi cyge-
er erirken, ындық polza-taa, cam-
dyk ulustar koncuq sula öören-
gen.

gan. bncangaş, arat conga idegep
kaarım polza, erttem pizikke eor-
nerinir, ılangıjada anyaktar kon-
cuq kızıp oraldaar polza co-
guur tur.

Likpuntu paškyz O. Jonzak. | Pašky Semis-ool.

Cer-cerde mal sadır alıyşkınıń corudulgalary

Сөөн-хемчик, Парып-хемчик, Улуқ-хем козууннарында

Тыва төр кооптан мал садır алысшыныń corudulgalарын тн-здар сорулга-pile, podunun төр apparadından шырак азыдаксы-ларны алды уş козуун-се томуй-лар corudup, olарны-pile arattar-ныń cugula хереқлеер cyгырк paraannарын, tus-tus kozkoopтар-се машина-pile corutkulaan.

ТТК пааҕтаар cerиниń oralаксы targазы еҕ Торлаа Сөөн, Парып-

хемчик polгаş Улуқ-хем ро уş козуунга кызыл-чин садын 18-ти organizastap тургускан. (Улуқ-хемге 5-ти, Сөөн-хемчикке 7-ни, Парып-хемчикке 6-ны).

Ро кызыл чин садын-pile козуоптар, козуун organizastарын тuzалаşканы-pile 8 айнн 12-13-14-ке cedir 10 хонуктун иштинде садыр алган малы polза:

Kozkoopтар ады	Sadır алган малдары			Өске cyyl		
	Inek	Cыгы	Xoj, Өшкү	Tyk	Өрге	Sарсақ
Улуқ-хем	61	260	299	50	100	70
Сөөн-хемчик	50	5	376	80	150	60
Парып-хемчик	8	—	176	154	300	100
Kattыскаş:	119	265	851	284	550	230

Он-на хонук иштинде 1235 пааş малды садыр алган көөрге, ол ынды арға мал садыр алысшыныга тыкка улуқ тuzалық

poor cybe tur. Myn kozuunnar-dan uluq, picce малды таşкаар eksport-се 3547 пааşы corutkan. Peletkelci Filipof

Tees-xem kozuununda

Tees-xem kozuununda mal sa-дыр алысшыныń corudulgalарын ро cыды 8 айнн 20-ge cedir

corup kelgenin moon adaanga san-pile kergyzerge polza:

Mal ады	Planы	Sadır алган	Kyysset-ken xuuzu	Ooң iştinden ek-sport-се corutkаны
Inek mal	700	427	61,0	354
Cыгы —	160	224	140,0	161
Xoj —	2500	2308	92,2	1809
Өшкү —	2500	2169	86,7	2187
Tyny:	5860	5128	87,5	4511

Устынде sandan ap көерге, myn kozuunda mal sadır алыс-кыны мурнуку cыдardан екки шынарлық corup турар тур. Ынды polza-таа kozkoop азысшыны koncuq oozum азыдар турар.

Moon songaar xalannaş oozum азыды soksatkaş tyrgen tudun-gur pajdal-pile азыдаар coruk polza, mal sadır алысшыныга idiq peer uzurluq.

ТТК-да Camzъ

Koortun mal sadır алысшыныга idepkejliq хереезеннер

Cazak, namnyń ajttыşkыныń tus kozuunnun nam kozkomu-nun polgaş kozuun cagyrgazyńn paastalgazy-pile kedece sumularda nam yyrlerinиń canында хереезен tassыktарынын targalar arat хереезенnerниń orttuzunga koortun mal sadır алысшыныń узур-ту-заныń tajылырлар таныстыр тур-ганынын хараазы-pile camdyk su-mularda idepkejliq хереезен естер podu-pile sadıqlaaş, koortun mal sadır алысшыныга koncuq id-epkejliq kirzip турлар.

Ол естерниń аттары polgaş sadır алган малы polza: Solcur sumu-zunda tassыk төлеези еҕ Kandыj-ool 2 хын sadıqlaaş 37 пааş mal sadır алган, paza Xajarakkan su-

muzunun targazy Kydernin kad-ajъ еҕ Capital, Şojdan-pile 3 хын sadıqlaaş 45 пааş mal sadır алган.

Kozuun targazyńn kadajъ еҕ Norzunmaa tergi sadıy-pile aal kezip sadıqlaaş 15 пааş mal sa-dır алган.

Ро естер ыскаş kirzip турар еҕтер хөј, tassыk төлеелери polgaş nam, areve kezigynneri kirzip турар, paza aal өенге olura-таа kadajlar mal polgaş ciq-edin sa-darynga kizi pyry-le koncuq kir-zip турар тур, moon songaar mo-on-таа artтыk хереезен con kirzi-ir poor tep кыгыр тур-men.

CXK Хереезеннер tassыныń targazy Caskal.

Sadır алысшыныга ylegerliq targalar

Pil-xem kozkoobunun mal sa-дыр алыр planы kyyssettinmejin турарга, myn kozuunnun targazy еҕ Sunduj, paza kozkoop targ-зы еҕ Sancaj olar 8 aj yjezinde 8 хонук иштинде Eerbek, Pajan-kol coraaş, 60 пааş şeer mal, 2 inek, 1 uluq şarъ, 1 uluq aat sadır алгаş, Ojun-şibige syrup keldiler. Myn maldарныń tengil

şydaş ekki polgaş xyzy semis poldu.

Monu ap көерге, kozuunnun paastыncылар pottары şuut-la kir-ip tuzalazyр турар koncuq yle-gerliq cyyl myn tur.

Ыncangaş өске козуун targal-ары, paza nam, areve kezigyn-neri polgaş arattar po естерден yleger alыс cugula tur еves-pe! Aratkor Picce-ool.

Sadır алысшыныга tuzalaan

Улуқ-хем козуунунун ОКТЕ аутозунун targazy еҕ Pazyр-ool, Xenderge sumuzunga surgаксы-ар coraaş, myn cerde majғыn sadыndan 400 акшапы paraan-ыń алгаş, myn sumunun arat conunga surttaal азыын kalbart-тыр coraaş, тыркан малдары: Inek mal 4 пааş, xoj 15 пааş,

өшкү 133 пааş,—kattыскаş 152 пааş polur.

Kozuun sumunun alban хаар-лары polgaş idepkejliqleri еҕ Pazyр-ooldan yleger alыс тоң cugula tur.

Xendergede sumu sekreteri T. Xyrgyl-ool.

Praktiktap kelgen KUTV surguulдарынын Сөөн-хемчик coraan polyynyn азылы

1936 cыда Moskvada KUTV-dun 2 tugaar kuruzunun surgu-ulun tooskaş, 3 aj xuussaalyq Ty-ва curttunun азыл-агынын cor-duşkun хөвирleri-pile polgaş onu xol-pile кылыр тургаş прак-тик кырынга өөренiri-pile kelgen surguulдар pisterni, Namnyń Tөр komitedi polgaş Kultur minis-terinin cerinden ergeleeş praktik jozuzu-pile corudar азылдары-ты саавылар ajttыр pergeş, Pa-рып-хемчик, Сөөн-хемчик козуун-нары-се corutkulaan.

Сөөн-хемчик козуунунга par-gan surguulдар: Talgancыk, Tas-taj-ool, Tolgaj-ool, Şuluu, Kyn-zenmaa. Ыncangaş pistin Сөөн-хемчик козуунунга pargan 5 sannыq kizi, pisternиń кылыр тур-ган азылдарынын тыннели pol-za, козуунун ceringe pargaş nam kozkomu polgaş козуун cagyrga cerinin ajttыşkыныń jozugaар азылдар egeleen-pis.

Мыncangaş pisternиń ol козу-унга pargaş tus-tus taangan азылдарынын кандық janзылық кы-ганынысты portta cyyl-cyuly-pile todargajlap көреjin:

Sigen kezilgeziniń polgaş cagyş taraa azaalgazyńn tu-gajynda азылдарынысты:

Ро tugajynda sumunan төр ceringe pargaş paastaj-la sumu-lарнын targalarы polgaş nam yyr-lerinиń targalarы-pile танызыр, азыл-агыń talazy-pile ajttыр өө-рени тырттыр алгаş, оон soonda ар-ван targalarы-pile танызыр cu-gaalaşkan-pis, оон arattарнын pot-tary-pile paşp хөөреzip, olарнын азыл кылыр турган ceringe pargaş азылын pir хын суқ кылыр perip тургаş, ol arazynda азыл-агыń tu-gajynda cazak, namnyń ajttыş-кыń toktaaldарынын tugajыń cu-gaalap peeriviske, асактар kon-cuq хөөреzip kattызыр турgulaan, pistin мыncар азыл-агыń tugajында surgаксылар coraanыныска pol-gaş praktiktap corup, kedece con-nun pajар pajdal-pile танызыр aar teeniviske camdyk sumula-рыń organizastары ekki-le tuzal-azyр perip turdu, cizeeleerge: Kызыл-taj sumuzunga paarynga sumu targazy еҕ Өнер polgaş yyr targazy еҕ Tungar olar kon-cuq ekki tuzalaan, kedeeniń paj-dalыń cugaalap perip, paza su-munyn азыл coruduşkunнарынын tugajыń koncuq ekki siir cugaal-ар pergenner.

Camdyk sumularынын targalarы-pile азыл-агыń tugajыń cugaalazyр tees paarga tezikeer polgaş ekki tuza көргыспес cyylдер par poor tur.

Еҕ Торлаа Көзее vazazynga coraan

1936 cыды 8 айнн 16-да ТТК-нын пааҕтаар cerиниń ora-lаксы targazy еҕ Торлаа Сөөн-хемчик козуунунун songu кы-зыгаарында Көзее төр cerde ТТК-нын мал eksportтунун vaz-azynga kelgeş, myn cernиń азыл-сшыны-pile curttun cook кавы-да aaldарынын conundan 40 хире kizini сыр алгаş, мал sadır алысшыны polgaş ону eksport-таарынын sorulga podalgazyр or-us, тыва ты кырынга topczu-pile cugaalaaş, оон taraazy-pile vazаныń азысшыны polgaş curt-

Sigen kezep азыл tugajында aal polykternиń xuralыnga polgaş arattарнын pottарыnga kezip cor-aaş surttaalыń салыр, оон san tyu-yn каqвaйыń козуун cagyrga ceringe ekker perip турган-pis.

Namnyń 10 tugaар Uлуq xuralынын peletkeli polgaş nam yyrlerinиń songuldazy

Kedece sumularda nam yyrleri-nиń songuldalaryн corudar tu-gajыnda şuptubus kedece ағы-ағы yyrлер-се coraan-pis.

Ол tugajында kozkoomnun ajt-тысшыныń jozugaар кааş cyyl taandырган азылдарыń aldaqdal cogu-pile kozkom ceringe tuza-ар pergen-pis. Ыlangыja murnun-da ындық азыл кылыр coraan еҕтер Şuluu, Tolgaj-ool суқлар pezin nam songuldazyн kedecege ekkizi-pile еrttirgeş, kelgenner, оон ынај cyyl pyry majыk pyryt-kelin şuptuzun кылаş cangыs uq-pile kozkomga tuzaар per-gileen-pis.

Paza namnyń 10 tugaар Uлуq xuralынын peletkeliniń азылыń co-rudar tugajында оон-pile cergel-estir, ol xuralдарыны кырынга cugaalap таныстыр coraan pol-gaş nam yyrлерinge козуун ko-mitediniń ajttысшыны pyryn та-нысдыр pergen-pis.

Cagyş kultur азылынын tugajы

Cagyş kultur азылынын tugajыń piske Kultur ministeriniń cerin-den kol кылыр таандырган pol-gaş козуун ceringe paaryныска козуунун kultur kildizi paza ta-ғын taaskan, оон sumularga pargaş ol tugajы-pile таныска-ныс. Cizeeleerge: sumularda or-ganizastap тургускан Cajlaq-şkol-olazъ, likpundu көер өqler—po cerlernиń азылдары-pile cugaalazyр көөрыныска cetpes cyylдер кајъ хөј polgan, ol tugajыń moon murnunda yngen şыń solunga pistin surguul еҕтер сыдыр тур-gan.

Pistin kezip corup турган su-mularыныста planыń cedir kyysse-dip алган турар şkola karacangыs Syl-xol sumuzunda cajlaq şkol-azyр poor tur, olарнын тургузар planы 40 kizi турган polza, am olарнын өөredip турары 50 cedip турар, ol coruk cyuden polgan teerge, surguul сыр tugajында sumunun organizastарындан ең şalypty-pile kirişkeninden poor, surguulu tudap турар cajlaq şko-lazyр polgaş көер өqnyн cыл-dagaаны: аңаа sumu organizas-tары ekki tuza perip şydaaan, оон paaşкызы kizi ekki азылдар şydaaan poor tur.

Кысқы өдек кыстақ tugajы

Am кысқы maldыń өдек-кыс-таq, oran-suurun peletkeer tu-gajында arattarga ugaadyр sur-gap cordubus, оон tugajында camdyk arattарнын малынын ka-zaazyн көерге arga cok pagaj poor tur, camdyk arattar cайы kыстаанын canыnga paşp cайлаар cyylдер аыдыгаа cedir par poor турар tur, cizeeleerge: Xelcyktyq sumuzunyn arattарынын кыстаа Kызыл-tajga хыс ыncар турар tur, cайы cайлаар ceri paza ol tajga cordu. Ында көер coruur-ga хөј cыгы кыстақ cernи ottap турар, оон tugajыń paza-la arat conga таныстыр, sumu organi-zastарыnga cugaalaş-şaan cor-dubus.

Camdyk arattарны көерге, mal-ынын kazaazyн polgaş өdeen hяk pөlyр алгылаан koncuq ekki poor cybe cordu.

Koortun мал sadır алыс-кынын tugajы

Kozkoortun мал sadır алыс-кынынын tugajында myn kozkoop-tun cerinden tuskaj cybe taandyр cugaalabaan polza-таа, козуун ergeleer cernиń таaskаны-pile sa-dыр алысшын tugajында kedece sumularынын majғыннарыны азыл coruduşkun-pile танызыр өө-engen-pis, ыlangыja sadır алыс-кыны тыргедедир tugajында ele-en хемceqlernи алгылаан. Ро tu-gajында majғыннарынын ergelek-cileri-pile cugaalazyр көерге, ce-der polgaş cetpes tuduu азылдары eleen-ne todargajlattыnnar cordu, cizeeleerge: Xөр-tajga sumuzunyn lşkin-askыnda majғын ergelek-cizi еҕ Tugar-cap podunun мал sadır aar planыń ekki kyysse-dip турар, оон cugaalaаны:—9 айнн 1-де 100 % kyysse-dir men—tep kozkoortun murnunga xyleenip cugaalap турар. 5 хон-uk иштинде pezin 72 пааş мал sadır алган, podunun sumu or-ganizastары-pile arazynda хары-zaazy koncuq ekki. Оон ынај Şaңcъ majғыны мал sadır алыс-кыны koncuq oozumu-pile coru-dup турар, оон узур, ol maj-ғынын ergelekciзi sumu ceri-pile polgaş arat con-pile харыzaazy cetpes, paza langы komistarынын азылы sula poor турар.

Areve азылынын tugajы

Arevenиń азылыń saйзыradыр tu-gajында areve kozkomunun ceri, pistin kedece yngen surguuldarga taandyр турган, ol tugajыń camdyk еҕтер ekkizi-pile kyysse-dip ekker турган, camdyк cecce kyyssetpeiи keер ijik-pe, азы kedece ynerde areve kozkomun-ga parvajыń şuut козуун cagyrga polgaş nam kozkomunun та-askan азылдары ap алгаş şaar yныр турgulaan cyylдер par, ol polza pistin surguulдарынын cet-pes cyulyр poor tep podaar-men. Ыncangaş pistin surguulдар, po козуунун ceringe pir aj азыр азылдары козуун organizastарынын хын pyry corudar азылдарыnga pottарынын şydaар şaa-pile oral-dazyр тургаş, par teen ceringe paşp tuzalaş teeninge ol jozu-gaar corup турган.

Ooң-pile kadъ pistin surguulдар козуунга olurar pazыń palgattan araj kacсыqдај peer coruktar ta-barзыр турgulaan.

Pister po corup coraaş, saғыl-ga curum aldap, araga-тары izip, yleger cоктаныр—pagaj cybe кы-вајыń cygeer ekki азылдар cor-dubus.

CXK coraan KUTV surguul-дарынын targazy Talgancыk.

Көзее vazazyнын таşкаар undyрген малы

Сөөн-хемчик козуунунун son-gu кызыгаарында көзееде мал eksportтунун vazazyндан ро cы-ды 6 айнн 29-тан egeleeş, 8 айнн 28-ке cedir eksport-се cor-

utkan малы: Cыгы—421, inek—1346, xoj—3555, өшкү—3337, kattыскаş—8659 пааş мал corut-kan.

Tokkur-ool

Кызыл-таң сумузунун Ак-хемде 23 тугаар нам уурнын songuldazь poop ertken

Сөөн-хемчик козуунунун Кызыл-таң сумузунун Ак-хемде намнын 23 тугаар уурнын songuldazь poop ertken.

Мын уурнын pygy kezigynneri 31 kizi, songulda xuralьга 27 kizi kelgen.

Мын xuralга nam kozkomunun aзылньн tugajьнда polgaş tus uurnyn tynnel iletkelder polgan.

Tus uurnyn kezigynneri aзыл-agь, kultur talazь-pile cedişkin-nerin manaa todargajьlaarga polza:

Mal aзылньн talazь-pile:

	1934 c.	1935 c.	1936 c.
Inek	291	298	303
Сыгь mal	102	103	102
Хой	392	560	535
Өшкү	203	330	347
Kattьşkaş	991	1291	1287

Oon ьнај mal cemi sigen polgaş oon ödek kьştaq teen ьşkaş cyulderin peletkeer talazь-pile nam kezigynneri cedişkinniq aзыldap turar.

Paza ködee aзыл-agьjьн херек-

selderi cыл-cылда өзүр, caa херек-selderni nemep aзылаарь көу-деп турар.

Kultur polbaazьral talazь-pile:

	1934 c.	1935 c.	1936 c.
Pizik pilirler	26	25	25
Pizik pilaster	10	10	6
Şan solun cagaans . .	17	18	16
Areve şanь	5	3	5
Cazaktьn kol medeezi .	—	1	5
Xostuq arat	—	—	12
Ojun şil yndьrgeni . .	3	1	2

Po sannardan ap көөрге, myn uurnyn polgaş kezigynnerinin aзылнда cedilgeler par tur. Ындьқ polza-taa, oon-pile kadь eleen хөј cetpes cyulder par poop turar.

Cyl teerge: pygy kezigynneri-ni malьньн paazь өзүр şьda-vaьjn pargan, mal cemi pelet-keeri paza көşkak corup turar, camdьk kezigynner sigen kezilgez-in koncuq oozum көşkak corudup turar, kezigynnerin pizik pilir xuuzu nemepşejin turar, solun cagьp алгань paza cetpes, харьн

camdьk kezigynner solunьнарньн at-paazьn pilbes kizi-men, ьncan-gaş solun cagьtpas-men suq tigi-leen poop tur.

Oon ьнај camdьk nam kezi-gynneri namньн xyleelge taal-gazьn kuyssedip şьdavaьjn turar, ьlangьja xuralга carlaarga kel-ves, araj tep kaaş udaa caladьp turgаш keldirer, xuralга kelgeş xural curumu sagьbas, xuraldan turgunnaar, cer-le xural poop tur-da ajttьrьq şyugymcil-el-taa sal-das anaa-la olurgulaar polgaş oon-taa öske cetpes-le aзыldar koncuq хөј polur tur.

Uurnyn caa songutkan targa-зынга polgaş byro kezigynnerin-ge idegeerim polza, moon son-gaar po cetpejin turar cyulderni kьska xuussaa iştinde cedip ap, харьн oon kьrьнга caa-caa cedi-şkinner cedip альrьн koncuq-la idegeer tur-men.

KUTV surguulu
T. Talgancьk.

Narьн сумузунда sigen kezilgezi polgaş mal sadьp alьbьşkьнь

Tees-xem козуунунун Нарьн сумузунун arat conu maldьн cemi sigen kezip альr tugajьнда eleen-ne kьзьр aзыldap turar.

Oon cyden pildin teerge, ol sumuga paazьmга албан хаакьcь-taa polgaş arattar şьptu-la cerde pargan sigen aзыldap turar, aal-darьнда херезеен coң olurar.

Monu ap көөрге, arat con 1935-36 cьldarda polgan cuitun aзыльнга kezeen polgaş şьnpa-la nam cazaaktьn хун pyryde yndьrүp turar toktaal saavьrьn kuyssedip turarь todargajь tur.

Ындьқ polza-taa, cetpes cyulder kajь көвөј, cyl teerge, sigen-ni kezip turza-taa, sigen medee-zin cer-le coguур cerin-ce perbes. Ceze gaanь kezip алган, ceze puuttu azaap алган, oozu cer-le pildinmes.

Paza camdьk arattar sigenin şala-pula kezip kaaş tarvaganna-ar teeş corup kaar cyulder par.

Paza myn sumuda mal sadьp alьbьşkьнь ьндьқ-la cedişkinniq

coruваьjn turar, cyl teerge, cam-dьk kereeliq tergi sadьqьşlarь, ol carkan kereezin cer-le kuyss-etpes, anaa-la adь tergi sadьq-cьzь poop алган olurar.

Xарьн pir Toptan tep kizi ek-i turazь-pile eleen tergi sadьb kьльp turar kizi cybe tur.

Paza ol sumuga men podum pargaş ьнда majььndan eweş paraan ap алгаş, 3-4 хун tergi sadьb kьльdm, ol coraaş 22 pa-aş mal тьр алган-men, ol cernin uluzu sigende polgaş tangaar-la херезеен eş-öorym-pile sadьq kьльp coraan-men, херезеен kizi херезеен ulus-pile sadьq kьльr-га eptii-taa koncuq, mal тьвьн-гьrь-taa koncuq poop cybe tur.

Ыncarga ol sumuda majььн-ньн po cьльн sadьp alza coguур planьга cetpejin turarь: Inekten 19 cetpes, хөј 90 cetpes, өşky planь aşkan, cьлгь mal planь pir-ee cetpejin turgan cybe, men ol sadьqlar coraaş pir aat sadьp

pergen-men, ьncangaş am cьлгь mal planь tolган.

Myn majььнда talgan taraa polgaş camdьk paraannar cоктun xaraazь-pile arattarньн хандьrьl-gazь koncuq ewes poop turar tur, mьndьqньн teleezinde moon songaar paraannь ekki keldirip turgаш arat connu хандьrар cor-uk cugula, ol polza, pir talazьn-da mal sadьp альr corukka tuzalьq polgaј.

Oon angьda ol majььнньн pa-raan cьbьşkьнь koncuq pagaj, anaa-la te-ьrtьtpьr kaan өq işti ьşkaş, ol tugajьнда majььn er-gelekcizi eş Tөmyrteјge kultur-luq cьbьr tugajьнда sanalьm per-gen-men.

TXK херезеенner tassьbь
Kynzenmaa.

„Cyrmit-tazь“ stanьz sigenin tögөrgeş, taraazьn kezip egelej peerdi

Cөөн-хемчиктин Cаdаanаda „Cyrmit-tazь“ аттьқ ylegerliq stanьz taraa kezilşkinin ertte egeledi. Cyl teerge: 36 cьlda pygy tarьlgazь 88 ga cybe, oon iştinde ylegerge taraan kulturluq taraa 10,5 ga cybe.

Am polza, 12 ga ak-taraa, 22 ga sula, ylegerliq taraaнь 2 ga нь culup apkan, artkan 42 ganь cularьn yrgьlcylevi-şaan turar.

Po cьльн myn stanьz aзыcьн-narga 21 ga taraaнь yrezinin pergeş, xalaska tarьp pergen, ol taraazьn camdьk aзыcьнnar cul-up egelej pergen.

Sigennin eң-ne sөelgy medee-zin көөрге, myn ylegerliq stanьz 400 ga polyp kezip azaap алган, oon puudu 20.000 polgaş saraadь 36 polur. Uk sigennin şьnarь koncuq ekki, azaagan şьnarь paza ekki.

Uk stanьzda 28 örege aзыcьнnar par, olarga şьptuzunга sigen şөly pergen polgaş olar sigenni ysty-le 100 хөppeen, adak teeli-le 40-50 хөppeenni kezip apkan turup turar.

Paza Tөвө-xaja, Pajan-tala, Syt-xөл po sumularньн arattarь stanьzньн kazaazьньн iştinden sigenni tilep kezip ap turar tur.

Moon алгаş көөрге, „Cyrmit-tazь“ tep ylegerliq stanьz pot-tarьньн aзыcьнnarь polgaş кө-dee arat conga ylegerliq aзыldь praktik kьrьнга көrgьzyp turarь todargaj poop turar ewes-pe! Profkom Sancat.

Ispanda faşistьq yjmeen am-taa yrgьlcylevi-şaan

Ispanьн songu talazьнга av-gus ajьн 26-da ulustun fron-tuzunun cazaanьн şerii polgaş faşistьq kontrevoluscu yjmeen-cilernin arazьnda Irun tep xoor-ajьn (Ispan-pile Franzьнн kь-зыgaarьнда) cazaaktьn şerii ezel-ep альr teeş, pir хьnnyn turgu-zunda tajьldaşkan.

Ol caaga yjmeencilernin tal-azьndan myn yjmeencilernin Mor-okkodan şilip алган uluq yger poolar, şeriqnin uzar-xemeleri-pile polgaş tankalarь-pile хандьrtьngan şeriqleri-pile kadь 10 mun aзыq şeriqleri kirişken.

Myn xooraj-ce 50 pomba ok-tapkan soonda uk yjmeenciler koncuq uluq kogaraldьq polu pergeş, kamgalanьr-pile ergi tur-gan cerin-ce tedirlengen.

Cazaktьn uzar-xemeleri Aviedo xoorajьn polgaş paza Goipusko tep cerde yjmeencilernin potlar-ьn pomvulaan, orta cazaaktьn uzar-xemeleri yjmeencilernin 3 uzar-xemezin andara adьp kaan.

Gvadarraina tep cerde caza-ktьn şerii Sogovija tep xoorajьn ezeleen.

Ispanьн murnukku cygyngе cazaaktьn uzar-xemeleri Sevil, Grenat xoorajьlarnь pomvulaan

polgaş ol-la Grenada tep cerge tangaar ertten cazaaktьn şerii yjmeencilernin 2 uzar-xemezin andara adьp kaan.

Ispanьн Morakkozunda Sou-ti tep cerde cazaaktьn uzar-xem-eleri yjmeencilerge poo-cemzek tazьp coraan, pir paroxttu talaj tyvyn-ce kiir cuura pomvulaan.

Angliniң parlalgaş yjmeencil-ernin kadьq kam-xajьra cок paj-dalьньн tugajьнда medeelep tur-arь polza: uluq-taa ulustu, uruq-larьn-taa, paza херезеенneri-taa komunizmge kьzeldiq teeş-le kam хajьra cокka, şyugee-taa şiltpeј-in tьşkan-na cerleringe kajь-xөјy-pile atkьlap kaap turar.

Cizeeleerge, yjmeenciler Sevil xoorajьda ulustu 30-40-ni-pile mөөнnep adьp turar.

Paza myn kontrevoluscu faş-istьq yjmeenciler Meride xoor-ajьn ezeleeş, pir uq-pile-le 1000 kizini ölyryp kaan.

Po cyulderden ap көөрге, uk faşistarnьn arat conga udur, ol-arьn kam-xajьra cокka ulustun frontuzunun talalakcьzь teeş-le ölyryp, хьдьp turarь kedereј po-op turar tur.

(Agaar medeezi-pile)

Taraa kazaazьn kamgalaar херек

Cөөн-хемчик козуунунун Кы-зыл-таң сумузунун Xem-akьbь, Sa-гьq-pulun, Ak-xem, Taq-paarь—mьndьq cerlerde taraa kazaazьn cыл pyryde-le ulus oorlap ottul-ar. Cазьн tarьlга тоолurgala-la ol kazaazьn tudar teen arattar koncuq-la cybe turam, cьldьn-na kizi kazaа tudar, cyu amьtan-nar ьncap ottulup turar coor tiz-ip turgulaar.

Oon angь öske-taa cerlerde sigen, taraa kazaalarьn puzup, oorlap ottulgan coruktar kajь хөј. Po coruk polza, kazaа tudarlar-га covaqlьq-taa polgaş conun sigen, taraa talazь-pile amьdьr-alьnga-taa koncuq xoralьq cyul tur.

Monu öske cerden kajьn ulus

tazьp ottulup turar tep, sumun-un iştinde-le ottulup turar ulus par ьnaan. Oon kedereze өөrt-taa polur cyulder par.

Po mьndьq coruktu cок kьl-ьrьньн teleezinde, sumu cagьr-га ceri, arvaannьн cagьrgalarь, nam, areve yyrleri polgaş öske-taa хөј niittinin organizastarь arat tymen-pile kapsьzьp алгаş temissel corudarь cugula tur ew-es-pe.

Blangьja kьm ottulup turar onu karaktaar polgaş ottulup turar-larьn sumu cagьrga cerin-ce şil-cider xirezi-pile pygy con şьp-tu kapsьzьp алгаş, temissel cor-udar polza, mьndьq coruk moon songaar cer-le polbaзь cөgeniq cок tur.

M. Samьa.

Өlgen mal eedin cibeјin, mal aarь-pile temissezir

Elegestin Suq-paazь polgaş Kөk-pulun sumuzunda cyul pyry mal aarь eleen par. Cemdьk aaraan maldar ölyp-taa turar, cam-dьktarь pudu askaaş, karaa aar-aaş segip-taa turar tur.

Kizi көөрге, ol ölyp turar mal-darnьн eedin arattar cip turar cyulder par, ьlangьja aarьq maldьn eedin cip polbas tep cybe-ni udaa taraazь-pile ileredip kei-gen polgaј, ol cyul tus cerlerde ekki sagьltьnmajьn turar tur.

Cemdьk aarьqlar polza, mal ölyrge oon eedin ciir хamaan cок ol-la toraan өrttedir iјik-pe, хөmer aarьqlar turar polgaş pa-za kadьk maldardan carkan tur-ar uzurluq.

Ыncangaş, aarьq maldь kadьk maldardan yzyp, aarьq maldarьn emcige emnedip turgаш uk mal aarьньн cок kьльp альrьbьs pot-tarьbьsta negettinip turar tur.

Paj-xaakta Taqьba.

Gazalga

Moon murnunda yngen № 67 (568) „Şьn“ solunnun 3 tugaar arьнда „Troiskij-zinovjeftiq kontrevoluscu kezek idegetterni şiltkeni“ tep cyuldyн iştinde Rakajef tep kizini Bakajef tep cazap nomcuur tur.

Paza ol solunnun 4 tugaar arьнда „Şьngьь хөmceq көrgьzьr“ tep pic-ce cyuldyн adьn am, Sigen kezilge-zi ekki corup turar“ tep cazap nom-cuza coguур tur.

Pistin харьbьbьs

Pii-xem Eerbekte „Uzyk“—Pirildii, Sirzii-xuarak olarньн tyzok pajdalьn хana solunnunга pizip көr.

Pii-xemnin Taspьda T. Lopsan—majьn ergelekcizi Liktarьn ekki sadь-qlaар tep pizeeninderde, todargaj pa-ьmdaazь cок tur, kaaş sannar көrgьsken polzuna-taa ьнда planьn kuyssedip хamaan cок харьн тьkka uluq kuyssetpeenin көrgьzyp turar sannar par poldu, ьncangaş yndьr-been.

Pii-xemnin kozkoovunda Kancь-ьr—Tarlaq-ce coraaş mal sadьp ap coraaş, surttaal aзыbь kьльp corudum tep pizeeniner ereңej polgaş şьn-arь cок poldu.

Харьbьssalgalьq redaktor орну Хөвөңмеј.

Kyrynenin 1 tugaar tipogravь

Tirazь—3.250.

Kьзыл-xooraj